

יוסף בר יוסף : המונית

אברהם פלא. אפלבאום לשעבר, מורה לספרות ולגיאוגרפיה, אמירה שלו מחייבת וחיוכו הצר והנדיר משמה. בן ששים־ואחת, נמוך וזקוף, פניו חרוצים קמטים בזוויות ישרות כמעט, יושב על כורסת העור, שאינה במקומה, לבדו בדירתו שברחביה, שכולה מהפכת שמלות ולבנים ותמרוקים ותרופות ומכתבי הבת ומחברותיה, שמוטלים על כל הרהיטים וגם על הרצפה. בת־זקוניו האהובה, המתחנת היום, יוצאת עוד בשלש למספרה ואשתו יוצאת בארבע אל אולם־החתונות לפקח על המלצרים המאומנים. יש ערפל בעיניו. פתאום הוא ישן. הוא מתעורר רבע שעה לפני שש, מועד החופה, ולמזלו הוא לבוש מכבר בחליפה הפכה.

מונית נכנסת מיד אל הרחוב הקטן. הוא מנופף בידו ונכנס. הנהג מתניע ונהג היטב, לא מהר ולא לאט, אל מרכז העיר, אף שהנוסע אינו אומר לו לאן יסע. עד שהוא מאַט ועוצר, מסב פניו לאחור, ושואל :

„סליחה, אדוני, לאיפה?”

אברהם פלא אינו משיב. הוא מסתכל בגבות־עיניו של הנהג. הפנים מרובעים וקטנים, ישרי־קווים, והגבות — אלו שחורות בברק כחלחל, שעירות מאד ובמפתיע גם חתוכות בקשתות חדות והן נפגשות, לא בצפיפות סתם אלא בהצטופפות תוקפנית, מעל שורש האף, מסתככות שם כמין חורש. יש יאוש של גאווה קטנה וחריפה בהתחבטות של שתי הקשתות זו בזו. הן זעות רגע. הוא חש שהוא מאחר לענות, מצליף בעצמו כמו שמצליף עגלון מנומנם בסוס זקן, מתנער ואומר :

„לאן? הו, סליחה. שכחתי. כן, כמובן, לחתונה.”

„הו, מזל טוב, אדוני”, אומר הנהג ועל פניו הארה של איזה חשבון, ואולי ברגע זה בו הוא מגלה שלקוחו מבלבל נרקמת בו המזימה. „אצלך? הבן? הו, הבת. נעים מאד. אבל יסלח לי, איפה?”

פלא משיב מבויש. כשהם מגיעים הוא שואל כמה לשלם ומבקש להסתלק מכאן. „שתים ועשרה”, אומר הנהג.

למה, למה לא שילם ונפטר מן הכל? ככה הוא שואל את עצמו בימים הבאים. למה? הוא יודע שהמחיר הנכון הוא לירה־ועשרה. שתים מעוגלות, זאת אולי היה נותן לכבוד החתונה. התוספת של עשרת הגרשים, הדייק — לא. זה לא.

„לירה ועשרה, המחיר!” הוא פוסק בבטחון, מעלה מארנקו את הסכום המדויק, מניח על המסעד הרחב של מושב הנהג. אין לו פנאי, והוא יוצא אל חופת בתו. רגע, אדוני, בבקשה”, קורא אחריו קולו של הנהג כתופס בכתפו, ומיד יוצא כל

הנהג מן המונית וסוגר דלת בלא טריקה ואומר בתנועה אטית. שמגבירה מהירות וקול מכמונית מואצת: „תסלח לי, מה זה כך לגמור ולברוח? אי־אפשר. איפה אני? ביקשתי מחיר שמגיע לי. הה? קודם הוא. אדוני, לא אומר לי לאיפה ואני נוסע ומבזבז בנזין על ריק. אחר־כך אני שואל לאיפה והוא לא עונה ומעכב ומפסיד זמן שלי, ובסוף, כן, בסוף הוא, אתה אדוני, אתה שמחתן את הבת שלך, מקמץ על גרוש, חותך את המחיר שלי לחצי, עושה ממני צחוק. לא, אני לא ליצן ולא גנב, סליחה, לעזאזל! תשלם מה שביקשתי, שומע?”

פלא שואל את עצמו: איך הגיע לזה? ומה קרה פה? והאם ירושלים היא ג'ונגל? לא יהיה כדבר הזה. אין צורך להוסיף דבר. הוא פונה הצדה ללכת. „היי, מה זה? לא, אתה תסלח לי, אתה לא תברח ככה, אתה לא תזוו מכאן עד שתשלם!” אומר הנהג, וכף־ידו הפרושה תופסת בזרועו של פלא ונהיית אגרוף מחזיק עצם.

פיו נפער וראשו מוגבה בתמהון. רוח ריחנית של סוף חורף נעה בתוך אור אפור־אדמדם של שקיעה רווי אדי בנזין ואבק. מעבר לכל זה, בחלון צר וגבוה של בית־מלון ישן, שפרפובו עשוי אבן מפותחת ציצים וצפרים והוא מעושן, משום מה, עומד זוג. הגבר מסתכל אל הרחוב ואוכל כנף עוף קטנה, קטנה כלי־כך, אולי היא של יונה, והאשה מחבקתו מאחור. אף פעם לא חש עדיין קודם שהאוויר מזוהם ופצוע ככה, זוהמתו עשירה כמו משקע על רשת מסננת, לוחש תחינה להוסיף ולזרום ולחיות. הוא עוצם את עיניו מפחד הגילוי ויודע, בשמחה של אוהב־דעת, שלא חי ולא־כלום עד עכשיו. עכשיו מחזיק האגרוף בזרועו. אנשים סובבים אותם בנשימות כבדות של אחרי יום־עבודה, של כלבים אחרי ריצה. הוא מבוהל. לרגע יש בו תחושה של ילד שתעה. יש בו דמיון מענג וקטוע, שהיד המחזיקה בו היא של קרוב־משפחה ואוהב, לו רק יכלו להסתלק מכאן שניהם יחד הביתה. מיד חוזר אליו כוחו, כוח מאומץ, והוא אומר בצרירות:

„היד, הנח ליד! אם לאו, אם לא, איאלץ, כן, להזעיק משטרה.”

„משטרה?” אומר ההוא ועיניו מלוחלחות. „אני שונא שמפחידים אותי, תסלח לי, קרא לבן־גוריון! אני לא מרביץ, לא פושע, רק מחזיק ורוצה מה שמגיע לי.” והוא נושם עמוק וצועק בין פחד לזעם: „משטרה? מה אנחנו חיות פה? ג'ונגל פה? מה קרה פה? אי־אפשר לגמור לבד בשקט?”

הזוג מסתלק מהחלון. לא איכפת להם. מתחת לחלון על המדרכה פוסע שוטר. קורא לו, לא בצעקה אלא בהיגוי מלא של כל אות, עד שהדברים נשמעים למרחוק גם בשקט. השוטר חוצה מיד את הכביש. הכל נע מהר ופשוט. מדוע נדמה לו קודם שהדברים מסובכים, מסתורין? אגרופו של הנהג מתכווץ על זרועו בקצב צעדיו של השוטר, מתכווץ ומרפה חליפות, איום ותחינה נאחזים זה בזה. פלא מדבר אל השוטר כמתוך הרווחה: „נתבקשתי לשלם מחיר מופרז, בבקשה, וכששילמתי את

המגיע ויצאתי — יצא זה אחרי, כשאני ממהר אל חתונת בתי, ותפס וכלא, אני מבקש להתיר מיד, להתיר, ורק בימים הבאים חש פלא שהיו אלה סתם דברי מלשינות של פחדן.

„כולא?“ מצטעק הנהג, ומיד חוזר ופותח את דבריו בשקט והוא מגביר קולו לאט-לאט ורק בסוף הוא מצטעק: „סליחה, אני יצחק כהן, מספר מונית שלי... אני לא שוטר ולא פושע שפולא. אני רוצה כסף שמגיע לי, וכשהוא, האדון, רוצה לברוח אני תופס אותו. ומה אעשה, הה? וכאן לא צריך בכלל שוטר, כאן צריך צדק, מה שמגיע. לא אני ביקשתי אותו שיסע אתי, הוא עצר אותי, ואחריכך הוא מביא לי משטרה, ואחריכך...“

„סלק את היד שלך קודם!“ פוסק השוטר ושם את כף-ידו שלו על זרועו של יצחק כהן הנהג, שלופתת את זרועו של אברהם פלא.

„לא זה! בלי יד, בלי כוח של משטרה, לא!“ לוחש במאומץ יצחק כהן, שפניו מאדימים וגבותיו נאספות זו אל זו בכוח של חוסר-ישע גורא עד שפתם סבוך של שער כחלחל רועד ביסוד מצחו. „לא יכול לסבול את זה, תוריד, שוטר, את היד שלך ואני אוריד את שלי, ולא ככה!“

„פרימאדונה אתה פה? מכירים אתכם. לסלק אז לסלק. על הרגע, בלי חכמות. יללה!“ השוטר ממלא כראוי את חובתו ומושך בכוח בזרועו של הנהג.

אחריכך זה קצר ופראי. השוטר מושך את זרועו של יצחק כהן, שמושכת בלפיתתה את זרועו של אברהם פלא, ומישהו דוחף ומישהו עונה ויש טלטלה אלימה עם נשימות גבוהות ורגל אחת מאבדת קרקע ורגל אחרת כורעת ושלשתם נופלים, לא עמוק אלא קרוב-קרוב ארצה, אל המדרכה. אין פרטים בזכרונו של פלא. יש סרחון של אדי בנזין, הנפלטים מן המכונית שמנועה עודו דולק, וריחות סוליות-נעליים של המון אנשים סביב ואספלט ואבק ויריקות כל היום כולו. מתאבקים ומתהפכים, ועל גופו, המרוחק כמה שנים גם מגופה של אשתו, לחיצה ושחיקה של צלעות וקדקדים וקיברות-זרוע ועצמות-ברכיים של גופים זרים, חמים ומתעוותים, במחנק, בצפיפות, בכאב כמעט ובתאוה. האגרוף המחזיק בזרועו נהדר בלפיתתו העקשנית. שני שוטרים גוספים נזעקים. האגרוף ניתק מזרועו. אשה צורחת בתוך אזנו. אינו יכול לקום ושני שוטרים מרימים אותו שיעמוד. יצחק כהן קם ועומד לבדו והוא גבוה מכולם. שני השוטרים, שמרימים אותו קודם, מרפים ממנו ותופסים מעברים בשתי ידיו של יצחק כהן, שקם לבדו. מבעד לאבק הטבול דמעות שבעיניו הוא רואה איך זולגות דמעות מעיניו של יצחק כהן שהוא כלוא. אינו מאמין וחושב שאלו הדמעות שלו עצמו. הוא מנגב את שלו במטפתת ורואה כי זה כהן. כהן משמיע קול רך של יבבה. מישהו בקהל צוחק. כהן מבקש להרים ידיו אל עיניו להסתירן, והשוטרים מחזיקים. השוטרים אולי אינם רוצים להוסיף ולהציג את אסירם בבשתו לעיני הקהל, והם מוליכים אותו חיש אל מכונית ירוקה. הוא נותר לבדו בקהל, שבודק אותו באלף עיניים מלמעלה למטה. הוא מסתלק לירכתי חצר

אחת ושם הוא חובט את מצחו כפותל כדי להתנער. אחר־כך הוא מנער את חליפתו מן האבק באור הבא מחלון אחורי של חדר־אמבטיה. רק אחרי מאמץ הוא זוכר שעליו ללכת אל חופת בתו. כשהוא יוצא לרחוב מן החצר, אז הרחוב רגיל, החלון ההוא במלון גם ריק וגם חשוך, צבעי־האדום של השקיעה כבר אינם, והפנסים מאירים באור דל, שמסתיר מעט את האבק שבאוויר.

*

שבוע אחרי כן, ביום של גשם, ביקרו שני שוטרים, אקדחים על ירכיהם, בביתו של אברהם פלא והזמינוהו לבוא ולמסור עדות במשטרה. כל הלילה ההוא שאלה אותו אשתו: „איך זה לא סיפרת לי מיד דבר כזה שקורה לך? איך?” עד שנרדמה. למחרת סיפרה את המעשה בהתרגשות רבה לשכנים מכל החלונות ובכל הזוויות כאילו בה עצמה אירע מעשה. אחרי שעזבה הבת את הבית לירח־הדבש הגבירה אשתו את קולה ואת קול הראדיו והיתה מדברת, כמי שנמלא פחד וגושם כדי לשמוע קול אנוש, לא רק עם השכנים אלא גם עם הסירים, שהקדיחו תבשילם, ועם מטלית הרצפה, שנקרעה. הוא, שנשתתק משום־מה, שמע את כל הקולות, כולל שאון טיפות הגשם במרזבים, כשהם מלווים צליל נוסף, מין זימוזום, כאיש שטיפות בכי נכנסו לאזניו. עד שקראו לו לבוא ולהעיד במשפט.

יום המשפט חל ביום השלישי לחופשת־הפסח בבתי־הספר. יום קודם ירד גשם, וכשהתעורר משנתו לפנות־בוקר, במוקדם מן הרגיל, כיסו עננים את השמיים בגובה רב. בשעה שש יצא מהבית, במעיל ומטריה ובלא תיק, וטייל ברחובות כדי לא להקדים. סופו שהקדים ודלתות בית־המשפט, שבבנין הכבד והישן במגרש הרוסים סמוך לכנסיה, עדיין היו נעולות. חומת העננים הגבוהה נבקעה בקעים־בקעים, שמש האירה וענן אחד ירד והיה מרחף על המגרש ליד בנין בית־המשפט כמו כלה ליד חתן זקן. פקידים התחילו להלך במגרש אל משרדי־הממשלה הסמוכים. בתוך הענן הלכו, כולם נושאים תיקים, כולם חייבים להגיע אל המשרדים בשעה אחת, כולם יגיעו בשעה אחת, אבל כמה מהם היו ממהרים כמאחרים וכמה מהם היו זוחלים כמקדימים. כמה אהב פלא את הטיוול הבטלני הזה של ציפיה וחרדה, בלי תיק ביד ורק במטריה מיותרת במגרש, שפולם הולכים בו לעבודה. הוא, שתמיד לא ידע מה יעשה בעצמו בימי החופש, שמחתו הפתיעה אותו כל־כך עד שפחד מעצמו. הענן עלה והסתלק, דלתות בית־המשפט נפתחו, והוא נכנס בהן ברצון, שהרי הנה בכל־זאת הלך לעבודה כלשהי.

הדבר שמשך את תשומת־לבו בבנין בית־המשפט, שביקר בו בפעם הראשונה ושהיה דומה לו, במסדרונותיו הארוכים ורצפות האבנים שלו והדלתות הניצבות זו אצל זו בשורות ארוכות, לבנין מיושן של בית־ספר — הדבר הזה היה החצר הקטנה שבתווך, החצר הזעירה נבנתה פתוחה אל השמיים בתוך הבנין הענק של

בית־המשפט, שצלעותיו הקיפוח מעברים כהקיף הפרי את הגלעין, כדי שתעניק אור־שמש לצלעות המשפט גם מבפנים. למעשה, חשב, נכנסת בה שמש רק בעצם הצהריים, במלוא החום, במאונך, כמו סכין. והמסדרונות מלאו אדם, עורכי־דין בגלימות, עדים, סקרנים, שוטרים, אסירים בלא אזיקים ובאזיקים, אסיר אחד, קטן ואפור כלטאה, הלך כבול באזיקים אל ידי השוטר המלווה אִתּוֹ ועיניו עצומות. התנער ופגש שמש ושאל אותו איפה. ההוא עיין בפתק־ההזמנה, שפלא לא יכול להבינו בעצמו, והצביע לעבר דלת אחת, דומה לאחרות, בשיפולי המסדרון. באולם הקטן ישבו על רקע של חלונות מסורגים אנשים צפופים על ספסלים ארוכים ושחוקים בצבע חום ופניהם אל המזרח, ובמזרח ישב השופט על דוכן גבוה, עילעל בדפי נייר ומדי פעם הרים עיניו אל האנשים במערב, זכר בית־כנסת ישן, שם מסתכלים האנשים אל המזרח ושפתיהם ממלמלות, ואין במזרח איש, ונדמה שהמקום ארוך ושהכותל וילון. נדחק וישב בקצה ספסל אחד על ירך אחת בלבד. איש אחר, הנאשם, עמד בתווך, וזה לא היה יצחק כהן. אולי שכח איך הוא נראה. קריאת כתב־האשמה כבר נסתיימה. השופט פסק מעילעולו, הרים פנים ארוכים ומעונים־למראָה כשל חולה כיב־קיבה, הביט אל החלון המאיר ולא אל הנאשם ואמר:

„ובכן, שמעת את כתב־האשמה. אתה נאשם בהריגה. מודה או לא מודה?”

„מודה”, הפטיר זה סתם.

פלא נבהל, שאולי זה בכל־זאת יצחק כהן, שהוסיף והסתבך בהריגה. שאל שכן מי הוא זה. „לא מכיר, אינו חקירה מוקדמת של הריגה”, אמר השכן. „אני מחכה למשפט השני, מעילה, הרבה כסף. חצי של האנשים פה מחכים למעילה, והחצי השני מחכים לשלישי, אונס, הה”. שמש ניגש אליהם וגער בהם על ההפרעה. פלא, סמוק־פנים מבושה, הראה לו את כתב־ההזמנה־לעדות שבידו. אמר לו שזה לא כאן, אלא בחדר הסמוך. היתה זו טעות קלה, והיא השאירה בפלא משקע של שני פחדים, שאולי אינו מכיר את יצחק כהן, ושאולי הסתבך הלז בהריגה או בפשעים חמורים אחרים. הדברים החלו להיעשות מסופקים.

כתב־האשמה במשפט הנכון באולם הסמוך כלל שלושה סעיפים: תקיפתו של אברהם פלא, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, תקיפת שוטר ביום זה־וזה בשעה שבע־עשרה וחמישים־וחמש. יצחק כהן, שהופיע ללא סניגור, נשאל אם הוא מודה או לא. פלא הכיר מיד. הוא עמד בתווך, חיור, מרוכז וגבותיו מכווצות. היה רחוק מאד, נדמה שאפשר לראות על צווארו שיירי קצף סבון לבן, לבוש מקטורן כחול מעל לחולצה לבנה ענובת עניבה, כמו בשבת. הוא השיב בשקט ובנימוס של הכנעה כמעט, כזו של חתול שמניח שילטפו אותו עד גבול שאינו ידוע מראש.

„סליחה, אדוני השופט. השאלה הזאת, מודה או לא, זה לא פשוט, לא, ככה אי־אפשר לענות, ככה...”

„אני חוזר ושואל, מודה או לא?”

„כן, לא, ככה, בבקשה, אדוני השופט ישמע, נכון שהחזקתי ביד של ההוא, של

האדון, כמו שאמרו בכתב־האשמה, אבל זה מפני שרציתי שכר שלי. אולי לא הגיע לי שתים־ועשרה, לא יודע איך ביקשתי פתאום מחיר חזק כל־כך. יש לי חובות הרבה על המכונה ופתאום נכנס לי שד, אבל הגיע לי יותר מלירה־ועשרה שהוא נתן, ואיך נתן! שם על הכיסא וברח, בלי מלה, בלי נימוס, והרי אפשר היה להגיע להסכם. אז בורחים שאהיה מוכרח להחזיק בכוח? — אז מביאים שוטר?

„זה לא לענין, מר יצחק כהן“, אמר בנגינה השופט, „אתה רק תשיב, מודה או לא?“ „עוד רגע אחד, אדוני השופט. זה חשוב, ההתאבקות ומה שקוראים פה התקיפה, זה היה בסוף, התוצאה.. אבל טוב, על התקיפה.. השוטר תפס אותי תכף ביד. ביקשתי, תוריד אתה יד שלך ממני ואוריד יד שלי ממנו, כי אני לא פושע ולא רגיל עם שוטרים. ולא סובל כוח. והוא משך, זה התפקיד שלו, נכון, כל הכבוד, ואחר־כך אני־לא־יודע־מה, אני לא עושה כלום, היד מתעקשת לבד ומושכת, כאילו מסובבת את ההגה של המכונה בסיבוב לבד באופן אוטומטי, והכל ככה מתעקש, והכל ככה נופל, לא יודע איך נהרס הכל פתאום, איך? אני שואל אותך, אדוני השופט, איך?“

„א ת ה חייב להשיב, מודה או לא?“

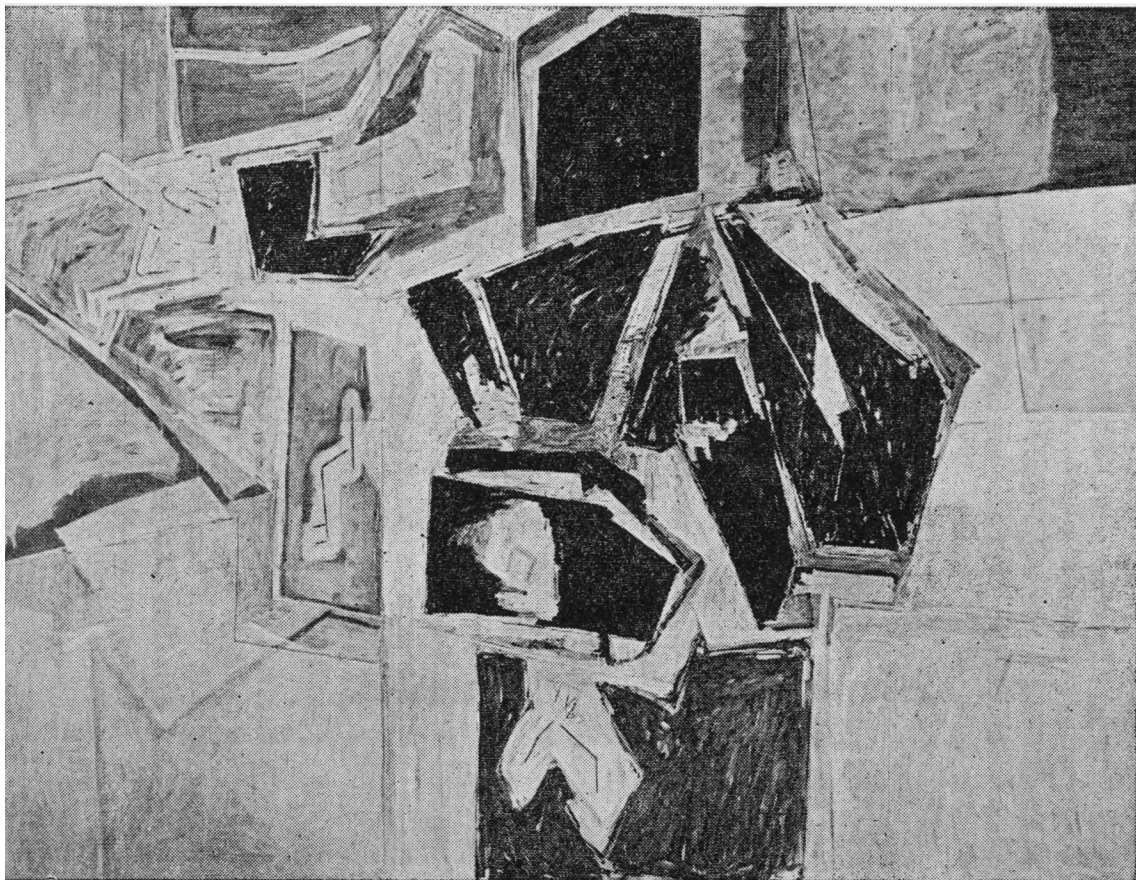
„הלא הסברתי לך, אדוני השופט, שאי־אפשר לענות על שאלה כזו, זאת שאלה כמו סכין, חי או מת, ויש גם חולה סתם, לא?“ הפעם הרים קולו בחוסר־ישע צרחני, כמו שהיה עושה תמיד בסופי דבריו, כאילו היה כל דיבור שלו מעגל של חיי אדם ומותו, והוא הביט סביב־סביב ומשלא היה מענה השפיל ראשו ביאוש ואמר: „כן, מודה, לא, לא, לא מודה.“

העדים נקראו לדוכן, השוטר העיד, ופלא העיד וסיפר הכל ביבש ובמפורט. כמתאר דמות גיאוגרפית של ארץ רחוקה בשיעור לא מוצלח, אחרון ביום, ביום שרב עייף. כשסיים היה בפיו טעם תפל והיה בו רצון סתום לומר דברים אחרים. השופט קרא את פסק הדין המנומק. לא היו לנאשם הרשעות קודמות. התקיפה נעשתה שלא בכוונה תחילה. הנאשם מצטער על עווננו. על כן יוקל בדינו. גזר הדין, הנוח ביותר שהוא יכול לתת על עוונות חמורים אלה ובעיקר על עוון תקיפת שוטר, הוא שבועיים מאסר, והוא מוסיף על זה חודש מאסר על־תנאי, על־מנת שלהבא ייזהר הנאשם וישמר. יצחק כהן פנה בתפנית חדה לאחוריו והביט באברהם פלא בעיניים כהות, יבשות ושרופות כפחמים. הגבות שמעל העיניים נתכווצו מאד וקצותיהן הונפו לצדדים. הן נראו ככנפי ציפור שנורתה באוויר ועכשיו היא נופלת ארצה פרושת־אברות. שני שוטרים הוציאו את יצחק כהן. אחריו יצאו שלושה גברים ואשה אחת, גבוהה ותפוחית וזועמת־למראה, אולי אשתו. פלא יצא אחרון, לבדו. בחוץ היה חם ובלי שום רוח. דומה היה לפלא שעכשיו נושבת עליו רוח חדשה, לא מצפון ולא מדרום ולא ממזרח ולא ממערב.

בסוף השבוע הוא, בליל־שבת, נכנס אברהם פלא למיטתו יחד עם אשתו, כיבה את החשמל ולא נרדם. שעות ארוכות עברו עליו בשלווה. רוח קלה עם שקיפות של מפרש רטוב נשבה בחלון הפתוח ממערב וריחות־עצי־אורן־ופלפל של אביב רענן התעופפו עליה. נשמות של צפרים, חשב. אף פעם לא שם לב לכך שהריחות גוברים עם לילה פ־שבועה. ויותר מהכל משך באפו ריח חריף, גס וגאה של שיח־יסמין רחוק, שניקר באוויר בלי הרף ובכל־זאת במין נייע של פתאומיות. כמו זונה בלב שקט, בעיר הגונה, כמו הזונה הספרדיה היא שפגש לפני שלש שנים בסויר הלימודי שערך באירופה. היא היתה בגידתו היחידה באשתו, האשה האחרונה שאת גופה אהב טרם זיקנתו. זכר ביבושת של רוח־רפאים את סערת־הנפש של הפגישה ההיא, הפתאומיות והכוח וחוסר היכולת להיעצר, והעונג, הבושה, הזעם שאחר־כך, ובעיקר זכר את השאלה המביכה, למה דווקא בפעם האחרונה, בסיום? פתאום, זה היה בשתיים או בשלש אחר חצות, ידע שגבות־עיניה של הספרדיה היו מקושטות ואפלות, גבות של יאוש גא, עם ריח בשר אפל כסימטה בין בתים ישנים, כמו אלה של יצחק כהן הנהג, היושב עכשיו בכלא. ואז צעקה אשתו מתוך שנתה ההההה, ההההה, ההההה, שלש פעמים, בקול שהחל בלחישת ועלה בנגינה מזורה ומפותלת לקריאה עבה וכבדה, כהד מתוך מערה עמוקה. לבו התדפק פרא. מה פתאום? פנה אליה בחרדה, ופניה היו חזורים מעויית אל מנוחה עד שנשמה שוב חרש־חרש, כאילו לא אירע דבר. למה צעקה? היא, שאומרת הכל ויותר מהכל, שמתנועעת כל הזמן, שרועשת בלי מסתור, שאינה יודעת לנוח רגע, מה עוד מסתתר בה שצועק בחד נורא כזה מעומק השינה? אל מי היא קוראת? מה לא אמרה עוד? ואולי צעקה כך כל הלילות והוא ישן ולא שמע? ואולי אם היה שומע היה יודע אותה אחרת ואוהב אחרת והיא מחזירה לו אחרת והכל אחרת? הוא שכב ער עד עלות השחר. פחד היה מנקר בו מפני הקשר שבין גילויי הלילה. נמלא ציפיה של חשש. בדימדומי טרם־בוקר חש גירוד בידיו, הביט בהן בעיניים מצומצמות ודומה היה לו שאצבעותיו הן גבעולים, שנפתחו לפתע.

*

השבועיים שאחרי המשפט, ימי מאסרו של יצחק כהן, עברו על אברהם פלא במהירות. בשבועיים ההם נכנס הקיץ ודחק סופית את החורף החוצה, והאוויר נמלא התרגשות לוחטת. פלא החל לטייל ברחובות של המכוניות והאבק וההמונים שבמרכז העיר, דבר שקודם לא עשהו אלא לעתים רחוקות. היה הולך לשם בשעות אחר־הצהריים והערב לטייל סתם או לשם איזה סידורים כביכול. בוקר אחד גילה עם צאתו מהבית שהקדים בשעה שלמה משום ששעונו עמד מלכת, ומה יעשה עד תחילת הלימודים בבית־הספר? טייל וזכר סיפורים על נער חוזר מאהובתו, שאצלה ישן בנגיבה. בטיוליו היה פוסע בחפזה, זקוף ומישיר מבט כמי שמבקש להימנע מפגישה כלשהי. דומה היה לו כל הזמן שהנה נחה יד על כתפו. לפעמים חיכה במפורש לפגישה עם יצחק כהן, שצריך לבוא ולטעון נגדו ולנקום בו אי־כה

יוסף זריצקי : קומפוזיציה (שמן, 1958)

באיזה מעשה פראי כמו בערב ההוא. על הרוב היה מצפה סתם. כשדפקו בדלת ביתו דפק בו לבו וכשנכנס אורח מוכר חש שיש כאן טעות. היתה בו תחושה קבועה, כמו טעם חריף שנותר בפה אחרי בליעת מי־ים, שחסר משהו ומשום־מה לא נכון משהו. לפעמים גימגם בדברו. בשיעור אחד לגיאוגרפיה אמר מה גבוה של הר ומיד לא היה בטוח שפיון לאמת וחיפה באימה, שהנה־הנה יקום מי מתלמידיו ויאמר: „אתה לא יודע אדוני המורה, שיסלח לי“. בפיתה הירבה להביט אל החלון. הכל היה לא חשוב ולא מעניין ורק ברחוק היתה מצפה לו פירצה סתומה ואפלה, כמו בור שניבעה מרעידת־אדמה או מפיצוץ, המשנה את כל הסדרים ואת כיווני זרמי הנחלים.

והנה יום אחד עלתה על העיר רוח חמה וכבדה טעונה גרגרי־חול מן המזרח, שרב כבד של ראשית־קיץ, והלימודים בבית־הספר הופסקו בשעה שתיים־עשרה, בטרם עת. למה יפתיע את אשתו מוקדם? הלך בכיוון הנגדי, אל מרכז העיר, בתוך אור־שמש מאונך, שהפיל את כל צלו תחת כפות־רגליו. כלבים היו מושיטים לשונותיהם החוצה, אנשים היו נושמים בכבדות ובאוויר שאון חרישי של רוח מלח־כת־כל בלהבה שקופה. ראשו קדח והוא חיפש צל. סימטה צרה היתה יוצאת מרחוב ראשי, משני עבריה בניינים אפורים וגבוהים בני הרבה שנים, ודומה היה שבה קריר יותר, שבה אחרת. טור של מכוניות עמד בסימטה. יצחק כהן, הנהג, עמד בתוך הטור, בין אחוריה של מכונית אחת לחרטומה של שניה, עמד ולא עשה כלום. זה היה הוא ולא הוא בעת־זובעונה־אחת. אותו גוף גבוה, קווי־פנים ישרים, גבות כבדות, לבוש בבגדים המגוחצים גם ביום נורא־החום, אבל העמידה היתה אחרת, בוויית אחרת, שמהפכת הכל, כמו שקורה למגדל־פיזה. נראה היה כמי שאינו עושה כלום וגם קודח, לא־איכפתי ומתוח כאחד, נופל ומתרומם בכל כוחו בעת־זובעונה־אחת. פלא אמר בלבו, הנה יעוט עלי ויכה בי. הוא קרב אליו, עבר בתוך מבטי־עיניו, וכהן לא זע. חזר ועמד בדיוק מולו, התיק בידו, בתוך גלי־חום לוהטים שנפלטים מגופי־הברזל של המכוניות. הנה עכשיו יקרה הדבר, ובאמת גילה אותו יצחק כהן ואמר עיף: „אתה? מה יש לך ממני עוד?“ והדליק סיגריה בלהבה, שלא נראתה מעצמת צהבותו של האוויר.

לא ראהו מעשן קודם, ועכשיו יצא העשן מפיו בלא נשיפה כמו אין רוח בתוכו. השתהה עד שהשיב בגמגום: „כלום, סליחה, עברתי, בבקשה, סתם, וראיתי אותך, אז“.

„אתה יודע מה זה שבועיים בית־סוהר?“ סינן כהן לאטו, בלי לחכות לתשובה. פלא רצה לומר לו משהו. זה היה כמעט כמו בפגישתם הראשונה, עם רעש המכוניות וריח הבנזין והאבק, ועכשיו היה אור גדול מאד, חום ויובש והרגשה של אחרי־אבדן ואין־תקוה. הפגישה ביניהם נהיתה לו כפגישה של שתי לטאות, ששרדו בתוך שדה שהיה ירוק ונשרף והצהיב, והן לבדן בעולם, איש לא רצה דבר מאיש, ואם רצה פלא משהו לא ידע מהו. פתאום התגעגע לשעה החיה והפצועה של לפנות־

ערב מאז. רצה שהלזה ילפות בורועו. חש בדידות כמו שלא חש קודם מעודו. איך יאמר לו? והאם יסכים? הם שתקו. עד שקראו ליצחק כהן בקול רם לצאת לנסיעה. לא אמר כלום, אף לא שלח מבט אל פלא, רק הלך והותיר אותו לבדו, כשפתף ימינו מתכופפת מפובד התיק.

יצחק כהן נסע ופתאום יצאו נהגים מן המוניות שבטור וממונית שעתה־זה הגיעה ומן המשרד הקטן, מכל מקום יצאו והקיפו את פלא מכל עבר כמו לבחון איך הוא נראה גם מפנים גם מאחור.

„שלום“, אמר להם. ואחרי רגע: „חם, הה? חם היום, לא?“

הם גיחכו. אותם שלא עישנו סיגריות קודם הדליקו עכשיו ונשפו לעברו.

„סלח לי, זה אתה המספר שסיבנת אותו, הה? חה, חה, חה“, קרא אחד שמן בעל ראש קטן ועליו.

„בבקשה, מה?“ ענה וגיחך, ולא ידע אם זה לועג לו או לכהן.

„אתה, אדוני, דחפת לו טוב־טוב מאחורנית את השיפוד, הה“, אמר אחד פחוסי־אף בלא שום חיוך, „אחרי־כך שמת אותו על האש, הה, בשביל מה? הה. שווה לירה, הה.“

„תס... תסלח לי, אני לא, אינני מביין, בבקשה...“ גימגם, וכבר החל לפחד מן העליונות הפרוצה הזו.

„דופק ולא מביין, שמעתם?“ צעק אחד.

„מה? מה?“ לחש, וכולם צחקו והיו מקללים כבר בגלוי, מנבלים פה בחום יבש, והוא הבין רק עכשיו שאותו הם תוקפים ונבהל נורא ופנה לאחור ובכל־זאת אמר עוד, „סליחה, אני ממהר“, ופנה להסתלק.

„רגע אחד, אדוני“, עצר אותו נהג אחד במרחק־מה משם, עוד בתוך הסימטה. „הם כולם נבלות, זה אתה צודק. אולי רוצה טקסי? רק לירה ועשרה...“

נפנה מעליו ברעדה ופסע במהירות, כמעט רץ, להסתלק משם. אבל בפינת הרחוב הראשי הדביק אותו נהג אחד, ששתק כל הזמן ושהיה ארוך וכהה, עיניו בוערות בשקט ושפתיו עבות, והוא אמר לו על אזנו בקול חרישי ורך:

„סליחה אדוני, רציתי רק לספר לך, הוא, יצחק כהן, אני אוהב אותו, הוא, מאז בית־הסוהר, כבר לא בן־אדם. נסדק, נהיה משונה, שותק. זה הכבוד שלו נשבר, וגם־כן, החובות על האוטו עוד מעט מפוצצים לגמרי את הצמיגים שלו.“

„זה לא ענייני, אדוני, לא ענייני, לא!“ צעק פלא בכל כוחו וברח.

כשידע היכן התחנה של כהן נהיו רחובות ירושלים לא סתם רחובות אלא קרובים ורחוקים משם. העיר נתחדשה, גם מופרת וגם זרה יותר, רגושה כנורית לפל חריף ויבש. ומה יעשה בה עכשיו? לשם לא חזר. לא. וגעועיו אל כהן לא פסקו כי אם נעשו מפורשים יותר. הוא היה שונה מן הנהגים, שקט — איך אמר אותבו? — סדוק. איך יפגוש אותו? ואם יפגוש — מה? היה מקיף את התחנה במעגלים, רק

מסביב, כמו שמקיפים מיטת אהוב חולה, שאסור לייגעו בפגישות. ידיעת המקום איפשרה לו להתקרב בלי געת. יכול היה לשבת עכשיו על כורסת העור שעות ארוכות ולחזות ולראות איך הוא נכנס בסימטה הצרה ההיא ואיך מתארעות שם פגישות. כל-מיני, בינו לבין כהן. ההזיה הנעימה ביותר היתה שלבש מסיכה ודיבר עם כהן סתם, לא על המשפט, וזה לא הכירו. בטיווליו היו המון מוניות עוברות על פניו. אף פעם לא ידע שיש מוניות כה רבות בעיר. לא זכר את פרצופיהם של נהגי התחנה מן הצהריים ההם, והנהגים בעיר נעשו חשודים. משום כך אהב לטייל בעיר בשעות בין-ערביים, פנסים ראשונים גדלקים ועדיין אינם מאירים, שמש שוקעת ועדיין אין חשיכה, והאור האפור-הכחלחל מפרפר מפואר פחד מתוק של פקפוקים. שבועות אחדים עברו והוא השלים, אפילו אהב את המצב הזה של רצון לפגוש מישהו, רצון שאינו מתמלא. לו יימשך האור המעורב של הפשרה המתוקה, של הנימוס, עד סוף, עד תרדמה אט-אט. לא ניתן לו. איפה יש מנוחה חלקית במורד תלול, שמתחילים להתגלגל בו?

יום אחד בשעת בין-ערביים ירד ברחוב המלך ג'ורג' מבנייני הסוכנות לטרה-סנטה. היתה שקיעה מזורח, תכלת בהירה וצחה במערב, מקום שירדה השמש מאחרי בנייני רחביה, ובמזרח, רחוק מן השמש ומעל חומות העיר העתיקה שמעבר לעצים הכבדים של בריכת-ממילא, בער אודם בתוך אוויר מאובק וקרעי עננים אפורים כעשן נושן. והוא היה פוסע לאטו וחושב על יצחק כהן. מניין הוא? יש בו משהו מורכב, אפל ובהיר, מתפרץ וכלוא כאחד, נופל וקם, פותח בשקט ומסיים בצעקה. אולי הוא מן הבלקנים, בין מזרח למערב. אולי אביו אשכנזי ואמו ספרדיה. מי אביו? ונכדים יש לאביו? כלומר, האם יש לכהן בנים? אותו רגע נעצרה מונית על-ידו. מן החלון הציצו פניו של הנהג הרזה והשקט, שפתיו העבות, שהיו כחולות באור עמום, נפתחו והוא לחש ואמר:

„תסלח לי, אדוני. מר פלא. נכון? אז לספר לך. הוא, יצחק כהן, ירק על נוסע, הביאו למשטרה ויש לו עוד משפט.“ ומיד התניע מכוניתו.
 „מתי המשפט? מתי?“ צעק אחריו פלא בלא דעת.
 „בשמיני“, השיב לו והתגלגל במורד בין עצי-החרוב.

המשפט התנהל בקצרה. דומה, ככל שהמאסר ארוך יותר — ההכנות לקראתו קצרות. גם מכונית מואצת עוברת מדי רגע יותר שטח בפחות זמן. זה היה כבר בחופש הגדול, שהחל באחד בחודש, ופלא החליט שלא ללכת למשפט. בלילה החם והלח עקצוהו המון יתושים והוא רגז והתעורר והשכם בבוקר קם והלך לשם. לאולם נכנס ראשון כדי שיוכל לתפוס מקום בשורה האחרונה, בפניה. השופט היה זה ממשפט ההריגה, בעל הפנים המעונים. בינתיים גשזף ופרצופו נראה מגוחך קצת בתערובת של חריצי ייסורים מכוסים שכבה של בריות שחומה. גם הפעם הירבה להביט בחלון, שהאור שלו עשוי מלבנים והסורגים ביניהם כטיח וכולו ככותל של

אור, ואולי משם בא לו שיון־פניו, מן הקרניים המרחפות גם בצל. הוא עצמו קרא את כתב־האשמה:

„אתה, יצחק בן יעקב כהן, נאשם בזה שביום... בשעה שבע־עשרה וחמישים־וחמש תקפת את... בזה שירקת בפניו שלא בהסכמתו ובניגוד לרצונו...“ והוא המשיך ופירט יבש ולאָה עד ששאל: „מודה או לא מודה?“

„מודה“, הפטיר יצחק כהן באדישות כמעט.

משום שהודה לא העידו עדים. איש לא שאל את כהן למה ירק. המותקף לא קם מן הקהל ופלא ניסה לשווא לשער מיהו. את פסק הדין קראו במהרה: חודש מאסר על־תנאי שהפר מפסק־הדין הקודם, ועוד חודש מאסר על העוון הנוכחי, וביחד שני חדשים בפלא, וכן חדשיים נוספים מאסר על־תנאי. השופט לא הוסיף מאומה על המלים המעשיות של פסק־הדין, לא דברי מוסר, לא אזהרה, כלום. השוטרים קרבו אל הגדון לקחתו. דומה היה שהכל נסתיים. והנה זקף יצחק כהן ראשו ואמר באינפוף, חנוק:

„הודיתי אדוני השופט, רק רגע אחד, והמאסר, טוב, שיהיה, גמור. אבל המאסר על תנאי, אבקש, זה לא! אם אני עושה משהו לא־בסדר יענישו די, אבל לא סכין על הצוואר כל הזמן, שיאריך מאסר רגיל אבל לא על־תנאי, לא יכול לסבול, זה מאיימים עלי, בגלל זה אולי אני ירקתי לא־יודע־איך, זה שובר, אדוני, בבקשה, אני שובר, שיסלח לי.“

„פסק־הדין ניתן ותוכל לערער עליו רק בפני בית דין גבוה יותר“, פסק השופט, שהיה מעלעל כבר בניירות של הדיון הבא, ותכף לזה התרכך משום־מה ואמר: „תנאי תלוי על כל אחד מאתנו, אלה חיינו וזה המשפט. אנו יושבים ושותים קפה בשלום על מרפסת גג על־מנת שלא נקפוץ ממנו פתאום, ואנו חפשים מפשע על תנאי שלא נדקור פתאום משהו ברחוב. התנאי הוא חמור ומפורש על מי שחטא פעם, כי התנאי צומח כמו עץ והחטא הוא לו מים. גם זה מדרך הטבע. מי שאוכל אכילה לא טובה נענש במחלת־קיבה ואם יוסיף ויאכל על מחלתו אכילה גסה יתנגע במחלה חמורה פיי־כמה. כמו כן, שנה אחת של חיים מזקינה את הזקן הרבה יותר משהיא מזקינה את הילד על אף שהיא אותה תקופת־זמן עצמה, ומכאן שאין ברירה.“ סיים בבת־אחת, חזר להביט בניירותיו והפטיר בדרך משעשעת תנועה קלה בזרת של ימינו לאות שזה־רוזה.

שוב, דומה היה שהכל נסתיים. ולא כך. ואז, בזינוק של פתאום, בלא שום הכנה, בראש מושפל, בקול של מי שנכווה, צווח יצחק כהן:

„דיבורים! דיבורים!“

השמש צעק שישתוק, והשוטרים החלו לגררו. היה שאון והיתה תנועה של פרצופים לכאן ולכאן. חושי של פלא נתלעלעו, הוא קפץ בשיפרון מכסאו שבשורה האחרונה בפניה וצווח גם הוא, כאילו נדבק:

„אבל, אדוני השופט, אני אבקש, כך אי־אפשר, נאמר משהו, יש בקשה של אדם, אולי...“

המלים נעתקו מפיו והכל הסבו ראשיהם לאחור והביטו בו ושאלו, מי זה ומי זה והכל זימזם בחרדה, והוא המשיך: „אינני זר כאן, אני מהמשפט הקודם, פלא אברהם המאשים, ובכל־זאת אומר, אולי באמת, קול אדם נשמע מבקש, הנאשם, ובכל־זאת צריך לעשות משהו, לשקול, נקודה זאת...“

„אזרח נכבד!“ ניסר קולו של השופט לתוך דבריו בשקט יבש, „אם לא תשקוט תואשם בבזיון־בית־הדין ותובא למשפט“.

נמלא בושה בבת־אחת, בושה שאחר־כך התבייש בה כל־כך.

„סליחה.. המ...“ גימגם ויצא בהכנעה מלאה, כזו שלא ציפה לה, שהביאה בו עכשיו שקט של אחרי־מחלה ואילו בימים הבאים עוררה בו זעם על עצמו.

גם זה לא היה הסיום. בפנית המסדרון ראה את יצחק כהן ואת אשתו, שהשוטרים הניחו להם הסתודדות של הרגע האחרון, עומדים זה כנגד זה. היא נשענה אל הקיר והוא עמד מולה בריחוק פסיעה רחבה, מתוח, ידיו לצדי גופו, ושוטרים ועורכי דין ונאשמים ואסירים עוברים על גבו כמים על אבן גבוהה. פלא ראה רק את פני האשה. היא היתה גבוהה, גבוהה עד עיניו ועיניה הביטו אל פיו, מטומטמות ופשוקות, לחות ועמוקות־למראָה, שכבות־שכבות זו מתחת לזו, וקווים ירקרקים־חדים כשערות סביב לאישונים שבעומק. היו שותקים ונשימותיהם מגביהות. ואז ראה פלא איך תפס כהן בימין אשתו ושמע שלחש לה:

„אם תהיי מוכרחה, מוכרחה, אז לבד תעשי, לבד!“ ואחר נשק את כף־היד.

היא התנשמה הרבה יותר מקודם ובמקוטע. פלא לא הבין ממש ובכל־זאת נרעד כי ידע שזה מעשה אהבה ושלפית סכין ותחינה גם יחד, שאחר־כך יבוא אסון.

„כן, לבד, לבד“, לחשה אשתו במאוחר, ונראתה כתינוקת שמקבלת הדרכה במסירות נלהבת אבל מי יודע מה תעשה בעוד רגע.

ושוב ידע פלא שהיא לא תקיים שום הבטחה, שאינה יכולה, שהיא חסרת־ישע כגבותיו של בעלה. וכשהפרידו השוטרים ביניהם הסב כהן פניו לאחור, ראה את פלא ואמר:

„אתה?“ ואז גררו אותו משם.

*

בשני חדשי החופש הגדול בבתי־הספר, שבהם ישב כהן בכלא, לא עשה פלא ולא־כלום. הוא ביטל את השתתפותו כמרצה בקורסים, ואת ההזמנה ששלח לבית־הבראה שעלי־יד הים. טייל בעיר, ורביץ בבית, והזה. הוא הזה שלא השתתק כשגער בו השופט אז כשהתפרץ בתום משפטו של כהן, אלא שהוסיף וצעק ותבע חסד והביארו אותו למשפט על בזיון־בית־הדין והושיבו אותו בבית־הסוהר בתא סמוך לזה של כהן, ובלילות דיברו זה עם זה בנקישות של שפת־ס־תרים על הכותל, יום אחד ראה את בתו וחתנו, שהתארחו אצלו, מתנשקים במסדרון ביתו וצוחקים. טילפן לתחנת־המוניות ושאל לכתבתו של יצחק כהן. אמרו לו, במקור־ברוך הישנה. מן הרחוב

ראה את אשתו של כהן עומדת בחלון, לחייה הכהות לזהבות באור אחר-צהריים בשל וצהוב, רוויה וצמאה יחד, עיניה מסתכלות בלא שום מחשבה אל האוויר, והאוויר שהיא רואה דומה לבשר. ראשו של ילד קטן הציץ על אדן-החלון והתרפק על ירכה. הניחה כף-יד גדולה פשוט-אצבעות על ראשו. הזרת שלה משורבבת ותקועה בתוך אזנו, והוסיפה והביטה לה ככה. פלא הסמיק והסתלק. כך עבר עליו החופש. ימים ארוכים חלפו כדקה ולא היו, והיו שעות קצרות שנתארכו מאד. בתוך זמן מיוחד זה, שלבש דמות של חוסר-דמות ושל אֵין ושנשם אוויר של פריצות, חש פלא עצמו בטוש.

אחר-כך התחדשו הלימודים. פלא הורה בהתאמצות. כהן כבר יצא לחפשי, על פי המשוער. פלא חיפש אותו אבל לא חזר אל התחנה. ערב אחד ראה אותו נוהג במהירות במכוניתו הריקה בפיתולי הכביש שבעמק-המצלבה. נופף לו בידו ולא נעצר. ראה במרחק עוד איש שמנופף לו יד, ושוב לא נעצר. כעבור עשר דקות חזרה המכונית, שוב ריקה ושוב לא עמדה. כעבור שלושה ימים הלך לביתו ומצא את הדירה נעולה. שכן אחד גיחך, אחת הסתירה את בתה מאחוריה ושכנה אחרת סיפרה לו, שכאשר חזר מהכלא נשמעו צעקות מן הדירה, ואז עקרה האשה עם הילדים לאיזה מקום ואילו הוא עצמו חוזר מאוחר בלילות ומשכים לצאת. פגש את הנהג הרזה והשקט. הפעם היה פלא צריך לעצור אותו וכששאל לכהן אמר לו שחצי המכונית כבר אינה שלו, שהוא עובד עשרים שעות ביממה, נוסע כל הזמן ומביא מעט כסף כי אינו עוצר לכל הנוסעים המנופפים לו יד.

לילה אחד יצא מביתו באחת-עשרה. הלילה היה ליל-סתיו של ירח מלא, כתום כתפוז קרוב לרקבוננו, ובתוך אורו החיור והבשל נשבו רוחות-מערב עם ניחוחות ניצני-תפוזים של השנה הבאה מן השפלה. העיר היתה מלאת חידות של צללים דקים, ובתיה ועציה סלעים ואזובים תחת מים נעים אנה ואנה. ראה אותו מעבר לחלון של בית-קפה של נהגים במרכז העיר, נכנס. כהן לא הכירו. הציג עצמו לפניו ואמר לו שהוא רוצה לעזור לו, אם יוכל. גימגם מאד. כהן קד לו קידה קלה, חייך אליו, חיבק אותו בכתפיו, הציג אותו בפני חבריו, הנהגים, כאדון נכבד וחשוב, הזמין לו כוסית, שתה אתו, "לחיים" ולפתע תפס בצווארון חולצתו מתחת לצווארו בכוח וצווח:

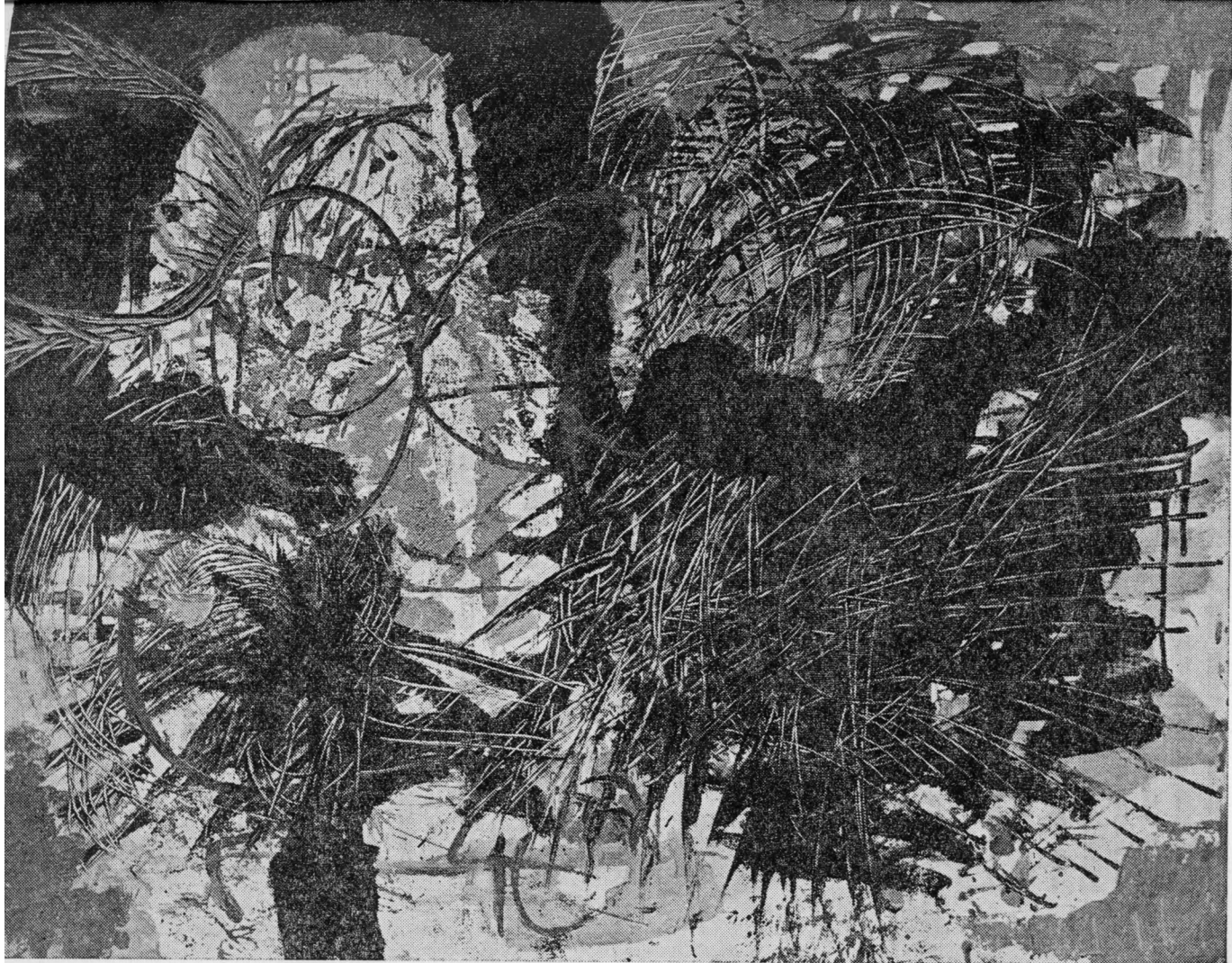
„שיסלח לי. אתה הרסת אותי, אדון פלא!“

בחור צעיר, שישב בפינה עם נערתו, שחרחר ויפה ובעל-בלורית, קם להגן על הזקן שהותקף לפתע. היתה היאבקות. כהן שבר בקבוקים בתוך המהומה. שוטרים הוזעקו.

פלא הלך אחר-כך לתחנת-המשטרה ואמר שהוא מוחל על עלבוננו והוא מבקש שלא יעמידו את פלא לדין. אמרו לו שלא הוא אלא החוק מעמיד לדין. אמר שהוא עצמו

פתח בתיגרה. אמרו לו שיש עדויות אחרות ושהוא משקר ועשויים לתבוע אותו לדין על עדות־שקר אם יוסיף על זה. ביקש סליחה והלך. קראו לו להעיד במשפט. לא הלך. לא היה איכפת לו כמה חדשי מאסר יפסקו לכהן הפעם.

למחרת יום המשפט יצא בשעת אחר־צהריים מאוחרת לטייל והיה פוסע לאטו במורד רחוב המלך ג'ורג' מטרה־סנטה למטה אל עמק־הזיתים ואל תחנת־הרכבת, מזרחה. סוף היום היה נע מעל ראשו בכיוון נגדי, מערבה, כמו שיירה אטית שראשיתה אור וסופה חושך ובתווך קרונות צהובים ואדמדמים וכחלחלים ואפורים. היה ריח של מסע, נוסעים, נוסעים והוא אינו משתתף. הכל החל מיטשטש כמו בשעה שרואים מהירות, גזעי עצי־הזית נתאפלו ונכנסו לתוך האדמה הכהה להתכסות, השמיים במזרח נתמסמסו בהר־ציון. בא בו אושר של סקרנות שלווה של אבן־דרכים, שהשיירות העוברות מכסות אותה אבק. אף פעם לא ראה כמו עכשיו את חילופי הצבעים בשמיים, את חיתוך ענפי העצים, את קצה אפו מתנועע כמקור מעלה ומטה עם פסיעותיו, חד וחריף, אבוד ויפה כל־כך. עמד מלכת ופער פה של תינוק. אותו רגע עברה מונית על פניו ונסעה ונעלמה בסיבוב שלפני תחנת־הרכבת בלב העמק. מיד נשמעה צפירת קטר ורכבת יצאה מהתחנה בשיקשוק.

לאה ניקל : קומפוזיציה (שמו, 1956).